

**JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A**

686

VITENDO VYA KUJIFUNZA KISWAHILI

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka : 2011

MAELEKEZO.

1. Karatasi hii ina sehemu **A, B** na **C**.
2. Vifaa vya mawasiliano na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
3. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

SEHEMU A (Alama 40)

1. Bainisha mbinu nne anazoweza kuzitumia mwalimu kumfundisha mtoto kuunda maneno kwa kutumia herufi au silabi.

Mbinu ya kwanza ni kadi za maneno. Mwalimu anaweza kuandaa kadi zenye herufi au silabi na kumtaka mtoto aziunganishe ili kuunda maneno. Kwa mfano, atampa kadi yenye 'ma' na nyingine yenye 'ma' kisha atamwomba aunganishe kuwa 'mama'.

Mbinu ya pili ni mchezo wa kuunda maneno. Mwalimu anaweza kuandaa mchezo ambapo watoto wanatakiwa kutafuta herufi au silabi zilizofichwa darasani na kuzikusanya ili kuunda neno fulani. Hii inafanya ujifunzaji kuwa wa kufurahisha na wenye ushindani.

Mbinu ya tatu ni utumiaji wa mawe ya rangi. Mwalimu anaweza kuandika herufi au silabi kwenye mawe madogo au vizuizi vya mbao. Kisha atamwomba mtoto apange mawe hayo ili kuunda maneno. Hii inamwezesha mtoto kujifunza kwa kutumia hisia ya kugusa na kuona.

Mbinu ya nne ni kutumia ubao mweupe. Mwalimu anaweza kuandika herufi au silabi na kumtaka mtoto aziunganishe kwa kutumia kalamu ya ubao. Hii inamwezesha mtoto kujifunza kwa kutumia hisia ya kuona na kugusa.

2. Eleza kwa kifupi, jinsi gani mwalimu anaweza kutumia "muziki wa mwili" (body percussion) kuimarisha stadi ya kusikiliza kwa watoto.

Mwalimu anaweza kutumia muziki wa mwili kwa kupiga mikono, kupiga miguu, au kupiga mikono kwenye miguu. Watoto wanapaswa kufuata sauti hizo. Hii inafanya watoto kujifunza kusikiliza kwa umakini na kufuata sauti. Baadaye, mwalimu anaweza kutumia muziki wa mwili kufundisha sauti za herufi.

3. Taja na fafania kwa kifupi faida nne za kumfundisha mtoto kujibu maswali rahisi kwa sentensi fupi.

Kwanza, huongeza uwezo wa kujieleza. Mtoto anapojibu maswali kwa sentensi fupi, anaweza kujieleza kwa urahisi zaidi. Hii huongeza uwezo wake wa kuzungumza na kuwasiliana.

Pili, huongeza hisia za kujiamini. Mtoto anapoweza kujibu maswali, anaweza kujisikia kujiamini na kuongeza hisia zake za kujiamini. Hii huongeza motisha yake ya kujifunza lugha.

Tatu, huongeza msamiati. Mtoto anapojibu maswali, anaweza kutumia maneno mapya. Hii huongeza msamiati wake na uwezo wa kutumia maneno hayo.

Nne, husaidia kutambua matatizo. Mtoto anapojibu maswali, mwalimu anaweza kutambua matatizo ya mtoto mapema. Hii huweza kusaidia mtoto kupata msaada mapema kabla ya tatizo kuwa kubwa.

4. Chambua manufaa manne ya kutumia kadi za maneno zenye rangi mbalimbali katika ufundishaji wa kusoma.

Kwanza, huongeza motisha. Watoto wanapokuwa na kadi za maneno zenye rangi mbalimbali, hujisikia huru na kujiamini. Hii huongeza motisha yao ya kujifunza lugha.

Pili, husaidia kutofautisha maneno. Kadi za maneno zenye rangi mbalimbali husaidia watoto kutofautisha maneno. Hii huongeza uwezo wao wa kutambua maneno na kusoma.

Tatu, huongeza uelewa. Kadi za maneno zenye rangi mbalimbali huongeza uelewa wa watoto. Hii huongeza uwezo wao wa kutambua maneno na kusoma.

Nne, hukuza stadi za kuona. Kadi za maneno zenye rangi mbalimbali hukuza stadi za kuona. Watoto wanapokuwa na kadi zenye rangi mbalimbali, wanaweza kutambua maneno kwa urahisi zaidi.

5. Fafanua kwa kifupi mambo manne ambayo mwalimu anaweza kuyafanya ili kumfanya mtoto apende kusimulia hadithi.

Kwanza, kuwa na sauti ya kuvutia. Mwalimu anapaswa kuwa na sauti ya kuvutia na inayobadilika. Hii huongeza hisia za watoto na huwafanya wawe na motisha ya kusikiliza.

Pili, tumia lugha ya mwili na ishara. Mwalimu anapaswa kutumia lugha ya mwili na ishara ili kuonyesha matukio ya hadithi. Hii huongeza uelewa wa watoto na huwafanya wawe na motisha ya kujifunza.

Tatu, tumia vitu halisi. Mwalimu anaweza kutumia vitu halisi kama mawe, majani, au vibaraka ili kuonyesha matukio ya hadithi. Hii huongeza uelewa wa watoto na huwafanya wawe na motisha ya kujifunza.

Nne, fanya hadithi iwe fupi na rahisi. Mwalimu anapaswa kufanya hadithi iwe fupi na rahisi. Hii huongeza uelewa wa watoto na huwafanya wawe na motisha ya kujifunza.

6. Ainisha changamoto nne zinazoweza kumkabili mwalimu anayefundisha watoto wenye lugha ya mama inayotofautiana na Kiswahili.

Kwanza, msamiati mdogo. Watoto wengi wanaweza kuingia shuleni wakiwa na msamiati mdogo wa Kiswahili. Hii huweza kuwafanya wawe na ugumu wa kuelewa maelekezo, kujibu maswali, na kushiriki katika mazungumzo.

Pili, ugumu wa kurekebisha matamshi. Watoto wanaweza kutumia matamshi kutoka lugha yao ya mama katika Kiswahili. Hii huweza kuleta ugumu wa kutamka maneno kwa usahihi na huweza kuleta ugumu wa kuelewa.

Tatu, ugumu wa kuelewa lugha ya kufundishia. Baadhi ya watoto wanaweza kujisikia aibu au woga kujaribu kuzungumza Kiswahili kwa hofu ya kufanya makosa. Hii huweza kuathiri uwezo wao wa kushiriki katika mazungumzo na huweza kuleta ugumu wa kujifunza.

Nne, utofauti wa tamaduni na mazingira. Watoto wanaweza kuwa na tamaduni na mazingira tofauti, jambo linaloweza kuathiri jinsi wanavyojifunza na kutumia lugha. Hii huweza kuleta ugumu wa kufundisha, kwa kuwa watoto wanaweza kuwa na njia tofauti za kujifunza.

7. Eleza kwa kifupi jinsi unavyoweza kutumia shughuli ya upishi rahisi (k.m., kutengeneza chapati) kufundisha lugha.

Kwanza, unaweza kuwapa watoto maelekezo ya jinsi ya kufanya chapati. Kwa mfano, "Chukua unga," "Weka maji," "Koroga unga." Hii huwasaidia watoto kujifunza vitenzi na kufuata maelekezo. Unaweza pia kuwauliza maswali yanayohusiana na shughuli. Kwa mfano, "Unahitaji nini kufanya chapati?"

8. (a) Eleza maana ya 'usomaji shirikishi'.

Usomaji shirikishi ni njia ya kusoma hadithi ambapo mwalimu na watoto wanashiriki kikamilifu. Hii inajumuisha kuuliza maswali, kujibu maswali, na kujadili hadithi.

(b) Taja shughuli mbili ambazo zinaweza kufanywa wakati wa usomaji shirikishi.

Shughuli ya kwanza ni kuuliza maswali. Mwalimu anaweza kuuliza maswali yanayohusiana na hadithi. Kwa mfano, "Unadhani nini kitatokea baada ya hapa?". Shughuli ya pili ni kujadili hadithi. Watoto wanaweza kujadili hadithi na kueleza hisia zao.

9. Bainisha hatua nne za kufuata ili kumfundisha mtoto kutofautisha herufi 'b' na 'd'.

Kwanza, tumia alama za kumbukumbu. Unaweza kumsaidia mtoto kutumia alama za kumbukumbu. Kwa mfano, "d" inaonekana kama "d" na "b" inaonekana kama "b". Hii itamfanya asichanganye herufi hizo.

Pili, tumia vitu vya kimwili. Unaweza kutumia vitu vya kimwili, kama vile kutengeneza herufi za 'b' na 'd' kwa udongo. Hii itamfanya ajue tofauti kati ya herufi hizo.

Tatu, fanya mazoezi ya kuona. Unaweza kutumia mazoezi ya kuona, kama vile kumwomba atafute herufi 'b' na 'd' katika maneno tofauti. Hii itamfanya ajue tofauti kati ya herufi hizo.

Nne, tumia sauti na matamshi. Unaweza kutumia sauti na matamshi. Kwa mfano, unaweza kutamka herufi 'b' na 'd' kwa sauti na kumwomba atamke. Hii itamfanya ajue tofauti kati ya sauti za herufi hizo.

10. Kwa nini ni muhimu kwa mwalimu kuandika kwa hati inayosomeka vizuri? Toa sababu nne.

Kwanza, mwalimu ni mfano wa kuigwa. Watoto huiga jinsi mwalimu anavyoandika. Mwalimu anapoandika kwa hati inayosomeka vizuri, huwafundisha watoto jinsi ya kuandika kwa usahihi.

Pili, husaidia kurekebisha makosa. Mtoto anapofanya makosa, mwalimu anaweza kumrekebisha. Hati inayosomeka vizuri huongeza uwezo wa mwalimu wa kurekebisha makosa.

Tatu, huongeza uelewa. Hati inayosomeka vizuri huongeza uelewa wa watoto. Hii huongeza uwezo wao wa kusoma na kuandika.

Nne, hukuza hisia za kujiamini. Mwalimu anapoandika kwa hati inayosomeka vizuri, huongeza hisia za kujiamini za watoto. Watoto hujisikia huru na kujiamini wanapokuwa na hati inayosomeka vizuri.

SEHEMU B (Alama 30)

11. "Michezo ya nje ina mchango mkubwa katika ukuaji wa lugha." Thibitisha kauli hii kwa hoja tano.

Kwanza, michezo ya nje huwapa watoto fursa ya kuzungumza. Watoto wanapocheza michezo ya nje, hujisikia huru kuzungumza na wenzao. Hii huongeza uwezo wao wa kuzungumza na kuwasiliana.

Pili, michezo ya nje huongeza msamiati. Watoto wanapocheza michezo ya nje, hujifunza maneno mapya. Hii huongeza msamiati wao na uwezo wa kutumia maneno hayo.

Tatu, michezo ya nje huongeza uwezo wa kufuata maelekezo. Watoto wanapocheza michezo ya nje, wanapaswa kufuata maelekezo. Hii huongeza uwezo wao wa kusikiliza na kufuata maelekezo.

Nne, michezo ya nje huongeza hisia za kujiamini. Watoto wanapocheza michezo ya nje, hujisikia kujiamini na kuongeza hisia zao za kujiamini. Hii huongeza motisha yao ya kujifunza lugha.

Tano, michezo ya nje huongeza uwezo wa kutatua matatizo. Watoto wanapocheza michezo ya nje, wanapaswa kutatua matatizo. Hii huongeza uwezo wao wa kuzungumza na kuwasiliana.

12. Fafanua kwa kina jinsi utakavyotumia mbinu ya hadithi-picha kumfundisha mtoto dhana ya mfululizo wa matukio.

Kwanza, chagua picha zinazoeleza hadithi. Mwalimu anaweza kuchagua picha zinazoeleza hadithi, kwa mfano picha zinazoeleza jinsi ya kupika mlo. Hii huongeza uelewa wa watoto na huwafanya wawe na motisha ya kujifunza.

Pili, wafundishe watoto mfululizo wa matukio. Mwalimu anaweza kuwafundisha watoto mfululizo wa matukio. Kwa mfano, "Kwanza, tunafanya hivi," "Pili, tunafanya hivi," "Tatu, tunafanya hivi." Hii huongeza uelewa wa watoto.

Tatu, waombe watoto waeleze mfululizo wa matukio. Mwalimu anaweza kuwaomba watoto waeleze mfululizo wa matukio. Hii huongeza uwezo wao wa kuzungumza na kuwasiliana.

Nne, waombe watoto wachore picha zinazoeleza mfululizo wa matukio. Mwalimu anaweza kuwaomba watoto wachore picha zinazoeleza mfululizo wa matukio. Hii huongeza uwezo wao wa kuandika na kuwasiliana.

Tano, tumia michezo ya kuigiza. Mwalimu anaweza kutumia michezo ya kuigiza. Hii huongeza motisha na hisia za watoto na huwafanya wawe na motisha ya kujifunza.

13. Chambua faida tano za kutumia "kazi za mradi" katika ufundishaji wa stadi za kuandika kwa watoto.

Kwanza, huongeza hisia za kujiamini. Watoto wanapokuwa na kazi za mradi, hujisikia kujiamini. Hii huongeza hisia zao za kujiamini na kuwafanya wawe na motisha ya kujifunza.

Pili, huongeza ubunifu. Watoto wanapokuwa na kazi za mradi, wanaweza kuongeza ubunifu wao. Hii huongeza uwezo wao wa kuandika na kuwasiliana.

Tatu, huongeza ushirikiano. Watoto wanapokuwa na kazi za mradi, wanaweza kushirikiana na wenzao. Hii huongeza ushirikiano na huweza kusaidia watoto kujifunza.

Nne, huongeza uelewa. Watoto wanapokuwa na kazi za mradi, wanaweza kuongeza uelewa wao. Hii huongeza uwezo wao wa kuandika na kuwasiliana.

Tano, huongeza motisha. Watoto wanapokuwa na kazi za mradi, wanaweza kuongeza motisha yao. Hii huongeza uwezo wao wa kujifunza na huweza kusaidia.

SEHEMU C (Alama 30)

14. Eleza hatua tano utakazozifuata ili kuandaa na kutumia tamthilia fupi darasani kwa madhumuni ya kukuza lugha.

Kwanza, chagua mada na wahusika. Mwalimu anaweza kuchagua mada ya usafi na wahusika kama mama, baba, na mtoto. Hii huwasaidia watoto kuelewa mada na kujifunza jinsi ya kuigiza.

Pili, andika maneno ya kuigiza. Mwalimu anaweza kuandika maneno mafupi na rahisi kwa watoto. Kwa mfano, "Mama, tafadhali nisaidie kuosha mikono," "Ndio, mwanangu. Ni muhimu kuosha mikono."

Tatu, gawanya majukumu na waigizaji. Mwalimu anaweza kuwagawanya watoto katika makundi na kuwapa majukumu. Hii huongeza ushirikiano na huweza kusaidia watoto kujifunza jinsi ya kuigiza.

Nne, fanya mazoezi na kurekebisha. Mwalimu anaweza kufanya mazoezi na watoto na kuwarekebisha wanapofanya makosa. Hii huongeza uwezo wao wa kuzungumza na kuwasiliana.

Tano, igiza tamthilia. Mwalimu anaweza kuwasaidia watoto kuigiza tamthilia mbele ya darasa. Hii huongeza hisia za kujiamini na huweza kusaidia watoto kujifunza jinsi ya kuzungumza.

15. "Mwalimu mbunifu anaweza kutumia taka kama zana bora za kufundishia." Jadili kauli hii kwa kutoa mifano mitano ya zana utakazotengeneza na jinsi zitakavyotumika.

Kwanza, unaweza kutumia chupa za plastiki kutengeneza vibaraka. Vibaraka huweza kutumika kufundisha sauti na herufi, na huweza kuongeza motisha.

Pili, unaweza kutumia makopo ya chakula kutengeneza ngoma. Ngoma huweza kutumika kufundisha sauti na herufi, na huweza kuongeza motisha.

Tatu, unaweza kutumia magazeti ya zamani kutengeneza kadi za maneno. Kadi za maneno huweza kutumika kufundisha kusoma na kuandika.

Nne, unaweza kutumia sanduku za makatoni kutengeneza nyumba au magari. Watoto wanaweza kucheza na nyumba na magari, jambo linaloimarisha ujifunzaji wao wa lugha.

Tano, unaweza kutumia vijiti vya mbao kutengeneza penseli. Penseli huweza kutumika kufundisha kuandika na kuchora.

16. Bainisha njia tano za upimaji wa maendeleo ya stadi ya kuzungumza kwa mtoto bila kutumia mtihamu wa karatasi.

Kwanza, uchunguzi. Mwalimu anaweza kumwambia mtoto anapocheza, kuzungumza na wenzake, au anapojibu maswali. Hii huongeza uelewa wa mwalimu na huweza kusaidia.

Pili, rekodi za maendeleo. Mwalimu anaweza kuweka rekodi za maendeleo. Hii huongeza uelewa wa mwalimu na huweza kusaidia.

Tatu, mazungumzo na wazazi. Mwalimu anaweza kuzungumza na wazazi. Hii huongeza uelewa wa mwalimu na huweza kusaidia.

Nne, michezo ya kuigiza. Mwalimu anaweza kutumia michezo ya kuigiza. Hii huongeza uelewa wa mwalimu na huweza kusaidia.

Tano, maelezo ya kibinafsi. Mwalimu anaweza kumwambia mtoto aeleze mwenyewe. Hii huongeza uwezo wa watoto wa kuzungumza na kuwasiliana.